

ut materia prima est, et eamdem formam sub communi ratione formæ.

41. *Responsio ad fundamentum tertiae sententie.* — Ad fundamentum tertiae sententiae non potest exacte responderi usque ad sequentem disputationem, ubi explicabimus, quomodo panis non annihilatur, sed vere convertitur in corpus Christi, et explicabimus locutiones inter terminos hujus conversionis, docendo cum D. Thom. hic, art. 4, et q. 78, art. 5, panem non proprie fieri corpus, sed ex pane corpus. Confirmatio vero ibi adducta potius contrarium persuadet; nam certum est, posse Deum, conservato corpore Christi in sacramento, iterum producere, seu creare eamdem substantiam panis, qua transubstantiata fuerat, ut docent Cajetan., Capreol., et Ferrar., locis citatis; signum est ergo, illam entitatem panis non manere proprie in corpore Christi, nec realiter, nec formaliter, sed solum esse conversam in illud; et ideo dicitur id, quod erat panis, esse nunc corpus Christi, sumendo vase illud relativum, *quod*, quantum ad rationem contenti sub speciebus, sub quibus corpus Christi quasi loco panis constituitur, et quodammodo illius officium subit; ac propter eamdem causam dici potest secundum naturae ordinem, non posse eamdem numero substantiam panis redire, nisi per conversionem corporis Christi in ipsam, quia deberet redire sub eisdem numero accidentibus, et ita explicant D. Thomam predicti auctores, et de eadem re iterum dicemus in sequentibus.

ARTICULUS III.

Utrum substantia panis vel vini post consecrationem hujus sacramenti annihiletur (4, dist. 11, quest. 4, art. 2, et 4 contra, cap. 63, et Quodlib. 5, art. 11, et Quodlib. 9, art. 5, ad 3, et 1 Cor. 11, lect. 5, col. 5).

1. *Ad tertium sic proceditur.* Videtur, quod substantia panis post consecrationem hujus sacramenti, annihiletur, ac in pristinam materiam resolvatur. Quod enim est aliquid corporale, oportet alicubi esse. Sed substantia panis, quæ est quiddam corporale, non manet in hoc sacramento, ut dictum est (art. præc.), nec etiam est dare aliquem locum, ubi sit. Ergo non est aliquid post consecrationem. Igitur aut est annihilata, aut in præjacente materiam resoluta.

2. *Præterea, illud quod est terminus a quo, in qualibet mutatione non remanet, nisi forte in potentia materiæ, sicut cum ex aere sit ignis, forma aeris non manet, nisi in potentia*

materiæ, et similiter, quando ex albo fit nigrum. Sed in hoc sacramento substantia panis et vini se habet, sicut terminus a quo; corpus autem vel sanguis Christi, sicut terminus ad quem; dicit enim Ambros. in lib. de Officiis (in lib. de His qui mysteriis initiantur, c. 9, a med., tom. 4, refertur de Consecr., dist. 2, cap. Ante) : Ante benedictionem alia species nominatur; post benedictionem corpus Christi significatur. Ergo facta consecratione substantia panis vel vini non manet, nisi forte resoluta in suam materiam.

3. *Præterea, oportet alterum contradictionis esse verum. Sed hæc est falsa : Facta consecratione, substantia panis vel vini est aliquid. Ergo hæc est vera : Substantia panis vel vini est nihil.*

Sed contra est, quod Augustinus dicit (lib. 83 Quest., quest. 21, in med., tom. 4) : *Deus non est causa tendendi in non esse. Sed hoc sacramentum divina virtute perficitur. Ergo in sacramento non annihilatur substantia panis aut vini.*

Respondeo dicendum, quod quia substantia panis vel vini non manet in hoc sacramento, quidam impossibile reputantes, quod substantia panis vel vini in corpus vel sanguinem Christi convertatur, posuerunt, quod per consecrationem substantia panis vel vini, vel resolvitur in præjacente materiam, vel quod annihilatur. Præjacens autem materia, in quam corpora mixta resolvi possunt, sunt quatuor elementa. Non enim potest resolutio fieri in materiam primam, ita quod sine forma existat, quia materia sine forma esse non potest. Cum autem post consecrationem nihil sub speciebus sacramenti remaneat, nisi corpus et sanguis Christi, oportebit dicere, quod elementa, in quæ resoluta est substantia panis vel vini, inde discedant per motum localem, quod sensu perciperetur. Similiter etiam substantia panis vel vini manet usque ad ultimum instans consecrationis. In ultimo autem instanti consecrationis jam est ibi substantia corporis vel sanguinis Christi, sicut in ultimo instanti generationis jam inest forma. Unde non erit dare aliquid instans, in quo sit ibi præjacens materia. Non enim potest dici, quod paulatim substantia panis, vel vini resolvatur in præjacente materiam, vel successive egrediatur de loco specierum, quia si hoc inciperet fieri in ultimo instanti sue consecrationis, simul sub aliqua parte hostiæ esset corpus Christi cum substantia panis, quod est contra prædicta (in isto art. et præc.).

Si vero hoc incipiat fieri ante consecrationem, erit dare aliquid tempus, in quo sub aliqua parte hostiæ neque erit substantia panis, neque erit corpus Christi, quod est inconveniens, et hoc ipsum perpendisse videntur. Unde posuerunt aliud sub disjunctione, scilicet, quod vel annihilatur, vel in præjacente materiam resolvatur. Sed nec hoc potest esse, quia non est dare aliquem modum, quo corpus Christi verum esse incipiat in hoc sacramento, nisi per conversionem substantiæ panis in ipsum, quæ quidem conversio tollitur, posita vel annihilatione substantiæ panis, vel resolutione in præjacente materiam. Similiter etiam non est dare, unde talis resolutio, vel annihilatione in hoc sacramento causetur, cum effectus sacramenti significetur per formam. Neutrum autem horum significatur per hæc verba formæ : *Hoc est corpus meum.* Unde patet, predictam positionem esse falsam.

Ad 1 ergo dicendum, quod substantia panis vel vini, facta consecratione, neque sub speciebus sacramenti manet, neque alibi. Non tamen sequitur, quod annihilatur. Convertitur enim in corpus Christi. Sicut non sequitur, si aer, ex quo generatus est ignis, non sit ibi vel alibi, quod sit annihilatus.

Ad 2, dicendum, quod forma, quæ est terminus a quo, non convertitur in aliam formam, sed una forma accedit alteri in subjecto, et ideo prima forma non remanet, nisi in potentia materiæ. Sed hic substantia panis convertitur in corpus Christi, ut supra dictum est (in corp., et in art. præc.). Unde ratio non sequitur.

Ad 3, dicendum, quod licet post consecrationem hæc sit falsa : *Substantia panis est aliquid, id tamen, in quod substantia panis est conversa, est aliquid.* Et ideo substantia panis non est annihilata.

COMMENTARIUS.

Conclusiones D. Thom. — *Prima est panem in Eucharistia non annihilari; secunda, non resolvi in præjacente materiam.* — Respondeat D. Thomas duabus assertionibus. Prima est, panem non annihilari, quia verba formæ tantum efficiunt quod significant; non significant autem annihilationem, sed conversionem panis in corpus Christi, cui annihilatione repugnat, quia terminus annihilationis est, non esse simpliciter; terminus autem conversionis est aliud esse. Altera est, panem non resolvi in præjacente materiam; quam ea-

dem fere ratione confirmat, quia videlicet verba formæ neque significant hanc resolutionem in præjacente materiam, sed solum conversionem in corpus Christi; ex qua non modo non sequitur illa resolutio, sed etiam cum illa stare non potest, quod longo discursu D. Thom. declarat, cuius littera satis est perspicua. Solum est tam in hoc, quam in aliis articulis hujus materiæ observandum, quod et Cajet. infra notavit quæst. 77, art. 5, non esse mentem D. Thom. docere, esse simpliciter impossibilia, vel contradictionem implicantia, que assumit; sensum illius esse, in hoc mysterio non esse sine fundamento fingenda vel multiplicanda miracula, sed ea solum asserenda, quæ ex verbis seu significacione formæ, supposita fide et interpretatione Ecclesiæ, necessario consequuntur; et ideo omnia, quæ hujusmodi non sunt, et naturali virtute fieri non possunt, dicuntur in hac materia impossibilia, quamvis absolutam contradictionem non implicent; et ita facile exponi possunt multa, quæ tam in hoc articulo, quam in aliis hujus materiæ dicuntur.

ARTICULUS IV.

Utrum panis possit converti in corpus Christi (infra, art. 6, corp., et art. 8, corp., et ad 3; et 4, dist. 11, quest. 1, art. 1, quest. 2, ad 1, et quest. 3, ad 3, et art. 3, q. 1 per tot.; et 4 contra, c. 63; et Quodlib. 5, art. 11; et opuse. 2, cap. 8; et 1 Cor. 11, lect. 4, col. 6, et lect. 5, col. 3)

1. *Ad quartum sic proceditur.* Videtur, quod panis non possit converti in corpus Christi. Conversio enim quædam mutatio est. Sed in omni mutatione oportet esse aliquid subjectum, quod prius est in potentia, et postea est in actu; ut enim dicitur 3 Physic. (tex. 6) : *Motus est actus existentis in potentia. Non est autem dare aliquid subjectum substantiæ panis et corporis Christi, quia de ratione substantiæ est, quod sit non in subjecto, ut dicitur in Prædicamentis (in cap. de Substantia). Non ergo potest esse, quod tota substantia panis converatur in corpus Christi.*

2. *Præterea, forma illius, in quod aliquid convertitur, de novo incipit esse in materia ejus quod in ipsum convertitur, sicut cum aer convertitur in ignem prius non existentem, forma ignis incipit de novo esse in materia aeris, et similiter cum cibus convertitur in hominem prius non existentem, forma hominis incipit esse de novo in materia cibi.* Si ergo panis convertitur in corpus Christi, necesse est, quod forma corporis Christi de novo in-

cipiat esse in materia panis, quod est falsum. Non ergo panis convertitur in substantiam corporis Christi.

3. Præterea, ea quæ sunt secundum se diversæ, nunquam unum eorum fit alterum, sicut albedo nunquam fit nigredo. Sed subjectum albedinis fit subjectum nigredinis, ut dicitur in 1 Physic. Sed sicut duæ formæ contrariae sunt secundum se diversæ (utpote principia formalis differentiæ existentes), ita duæ materiæ signatae sunt secundum se diversæ, utpote existentes principia materialis distinctionis. Ergo non potest esse, quod hæc materia pennis fiat hæc materia, qua individuatur corpus Christi, et ita non potest esse, quod substantia hujus panis convertatur in substantiam corporis Christi.

Sed contra est, quod Eusebius Emiss. dicit (ex homil. 10. Refertur de Consecr., dist. 2, cap. 35) : Novum tibi et impossibile esse non debet, quod in Christi substantiam terrena et mortalia convertuntur.

Respondeo dicendum, quod sicut supra dictum est (art. 1 hujus quæst.), cum in hoc sacramento sit verum corpus Christi, nec incipiat ibi esse de novo per motum localem, cum etiam nec corpus Christi sit ibi, sicut in loco, ut ex dictis patet (art. 2 hujus quæst.), necesse est dicere, quod incipiat ibi esse per conversionem substantiæ panis in ipsum. Hæc tamen conversio non est similis conversionibus naturalibus, sed est omnino supernaturalis, sola Dei virtute effecta. Unde Ambrosius dicit in lib. de Sacram. (l. 4, c. 4) : Accipe quemadmodum sermo Christi mutet, quando vult, instituta naturæ; consuetudo est ut non generetur homo nisi ex viro et muliere; vides ergo quia contra instituta et ordinem homo est natus ex Virgine. Ut et lib. de Initianis (c. 9, a med.) :

Liquet, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit, et hoc quod confidimus corpus, ex Virgine est; quid ergo queris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Jesus partus ex Virgine. Et super illud Joan. 6 : Verba quæ ego locutus sum vobis, scilicet, de hoc sacramento, spiritus et vita sunt, dicit Chrysostomus (Homil. 46 in Joan., ante med., tom. 3) : Id est, spiritualia sunt, nihil habentia carnale, neque consequentiam naturalem, sed eruta sunt ab omni tali necessitate, quæ in terra, et a legibus, quæ hic positiæ sunt. Manifestum est enim, quod omne agens agit in quantum est actu. Quodlibet autem agens creatum, est determinatum in suo actu, cum sit determinati generis et speciei; et

ideo cujuslibet agentis creati actio fertur super aliquem determinatum actum; determinatio autem cujuslibet rei in esse actuali est per ejus formam. Unde nullum agens naturale, seu creatum, potest agere, nisi ad immutationem formæ, et propter hoc omnis conversio, quæ fit secundum leges naturæ, est formalis. Sed Deus est actus infinitus, ut in prima parte habitum est (q. 7, art. 1, et q. 25, art. 2), unde ejus actio se extendit ad totam natum entis. Non igitur solum potest perficere conversionem formalem, ut scilicet diverse formæ sibi in eodem subjecto succedant, sed conversionem totius entis, ut, scilicet, tota substantia hujus convertatur in totam substantiam illius. Et hoc agitur divina virtute in hoc sacramento. Nam tota substantia panis convertitur in totam substantiam corporis Christi, et tota substantia vini in totam substantiam sanguinis Christi. Unde hæc conversio non est formalis, sed substantialis, nec continetur inter species motus naturalis, sed proprio nomine potest dici transubstantiatio.

Ad 1 ergo dicendum, quod objectio procedit de mutatione formalis, quia formæ proprium est in materia vel subjecto esse. Non autem habet locum in conversione totius substantiæ. Unde cum hæc conversio substantialis importet quemdam ordinem substantiarum, quarum una convertitur in alteram, est sicut in subjecto in utraque substantia, sicut ordo et numerus.

Ad 2, dicendum, quod illa objectio procedit de conversione formalis seu mutatione, quia oportet sicut dictum est (in corp., et art. 3), formam esse in materia vel subjecto. Non autem habet locum in conversione totius substantiæ, cuius non est accipere aliquod subjectum.

Ad 3, dicendum, quod virtute agentis finiti non potest forma in formam mutari, nec materia in materiam. Sed virtute agentis infiniti, quod habet actionem in totum ens, potest talis conversio fieri, quia utriusque formæ et utriusque materiæ est communis natura entis, et id, quod est entitatis in una, potest auctor entis convertere in id, quod est entitatis in altera, sublatu eo, per quod ab illa distinguatur.

COMMENTARIUS.

1. Conclusio D. Thom. est panem converti in corpus Christi. — Quamvis de potestate sit quæstio, mens tamen D. Thom. est inquirere, an revera in hoc sacramento talis conversio fiat. Unde respondeo, non solum possibilem, sed etiam necessariam esse hanc conversio-

nem, ut Christus hic esse incipiat, sine mutatione locali, quam conclusionem colligit ex principiis positis in art. 2. Deinde vero declarat hanc conversionem esse supra omnem naturæ ordinem, quia virtute agentis naturalis solum potest fieri conversio formalis, quæ fit per successionem formarum in eodem subjecto, quia naturale agens (inquit) cum sit finitum, et habeat determinatum esse per formam suam, solum agit ad immutationem formæ, id est, solum potest agere ex præsupposito subjecto; et ideo tantum potest convertere et immutare, aliquid inducendo, et expellendo formam a subjecto; in hac autem conversione fit transmutatio totius substantiæ in totam substantiam, nullo manente communi subjecto; et ideo supernaturalis est, et singularem rationem habet, et speciali nomine transubstantiatio dicitur, ac denique a solo agente virtutis infinitæ fieri potest.

2. Objectio contra D. Thom. — Solutio. — Replicatio. — Solutio. — In solutione ad primum et secundum videri potest D. Thom. docere contraria; nam in priori dicit, conversionem hanc fieri in utraque substantia, panis scilicet et corporis Christi, tanquam in subjecto; in posteriori vero simpliciter negat, hanc conversionem habere subjectum. Dicendum vero est mentem D. Thom. esse, hanc conversionem, prout est effectio quedam vel transitus unius substantiæ in aliam, non habere proprium subjectum, ex quo fiat, vel quod maneat sub utroque termino, ut eleganter explicat infra art. 8. Cum ergo in hac solutione ad primum dicit, conversionem esse in terminis tanquam in subjecto, non loquitur de ipsa conversione proprie, et ratione sui, sed ratione ordinis et successionis substantiarum, quam connotat, vel includit; verba enim illius sunt : Cum hæc conversio substantialis importet quemdam ordinem substantiarum, quarum una convertitur in alteram, est in utraque substantia, sicut in subjecto, sicut ordo et numerus. Non ergo formaliter ipsa conversio, sed ordo illam consequens dicitur esse in utraque substantia. Dices : substantia panis non manet in instanti conversionis; quomodo ergo potest esse subjectum ordinis? Respondeo : hic ordo, et successio, cum sit inter ens et non ens, solum est relatio rationis, fundata in quadam denominatione extrinseca; cuius relationis et denominationis recte intelligitur esse quasi subjectum id, quod præteriit, ut constat in omnibus rebus, quæ inter se habent ordinem prioris et poste-

rioris in successione temporis, et in terminis a quo, et ad quem, omnis mutationis, seu conversionis. Circa solutionem ad tertium habet Cajet. longum commentarium; breviter tamen duo in ea solutione explicat D. Thom. : primum est, cur possit Deus totum ens omnino in aliud commutare, et convertere, quod non possent agentia creata; et rationem inquit esse, quia ratio entis utriusque termino est communis, et Deus est auctor totius entis; sicut ergo omne ens obedit Deo tam ad agendum, quam ad patiendum omne id quod non involvit contradictionem, quia subditur Deo, ut auctori, ita (inquit D. Thomas) potest Deus omnino convertere unum ens in aliud, quia est utriusque auctor; unde constat D. Thom. loqui de ente creato; constat etiam, rationem ejus communem esse omni supernaturali transmutationi, et non solius transubstantiationis propriam, quia revera non poterat aliam magis propriam afferre. Secundo indicat D. Thom. modum hujus conversionis, dicens posse auctorem entis convertere id, quod est in una re, in id, quod est in altera, sublatu eo, per quod distinguuntur; in quo verbo fundare videtur Cajetani sententiam supra tractatam; sensus tamen D. Th. non est obscurus; solum enim dicit, totam entitatem unius rei posse converti in aliam, sublatis propriis praedicatis rei conversæ, et manentibus in re, ad quam fit conversio, praedicatis communibus utriusque termino; non quidem eisdem numero (nunquam enim id D. Thom. excogitavit), sed gradu, aut genere; quod eodem fere modo accidit in conversione formalis; solumque est differentia, quia in ea manet idem numero subjectum commune, quod non manet in hac conversione; et Cajet. etiam certe non videtur ab hac expositione alienus; dicit enim, hanc conversionem non esse intelligendam per abstractionem, vel separationem unius gradus, vel rationis formalis ab alia, scilicet superioris ab inferiori, ita ut intelligatur manere gradus superior, et fieri conversio in inferiorem; sic enim (inquit) non converteretur tota substantia; non ergo intelligit manere eamdem rem numero secundum gradum superiore; alias non posset fieri conversio, nisi predicto modo. Unde inferioris subdit, panem secundum specificam rationem ita converti, ut neque in se, neque in suo simili maneat; secundum rationem recte intelligitur esse quasi subjectum id, quod præteriit, ut constat in omnibus rebus, manere, non in seipso, sic enim, inquit, non converteretur, sed in sibi simili; et propterea

dicitur salvari formalis ratio ejus; non ergo videtur Cajet. male sensisse de re ipsa; non nullas vero locutiones habet, quæ omnino vitandæ videntur; dicit enim: *Post conversionem panis, entitas conversa, entitas quædam est*, quod D. Thom. nusquam dicit; sed potius substantiam, vel entitatem panis post conversionem non esse aliquid, quia jam transit in aliam entitatem. Alia propositio Cajet. est: *Res conversa ita salvatur secundum commune, ut eorum prædicationem suscipiat*. Quod non video, quomodo possit esse verum, quia sicut panis non est panis, ita neque substantia; neque ergo ita servantur prædicata communia, ut de re conversa dici possint; sed ut dici possint de re, in quam fit conversio, et fortasse hoc dicere voluit Cajet.

ARTICULUS V.

Utrum in hoc sacramento maneant accidentia panis et vini post conversionem (supra, art. 2, ad 3, et infra quæst. 76, art. 1, ad 3; et 4, d. 11, quæst. 1, art. 1, quæst. 2, et dist. 12, quæst. 1, art. 1, quæst. 2; et 1 Cor. 11, lect. 5, et 6).

1. Ad quintum sic proceditur. Videtur, quod in hoc sacramento non remaneant accidentia panis et vini; remoto enim priori removetur et posterius. Sed substantia est naturaliter prior accidente, ut probatur Metaph. (lib. 7, text. 4, tom. 3); cum igitur, facta consecratione, non remaneat substantia panis in hoc sacramento, videtur, quod non possint remaneant accidentia ejus.

2. Præterea, in sacramento veritatis non debet esse aliqua deceptio; sed per accidentia judicamus de substantia. Videtur ergo, quod decipiatur humanum judicium, si remanentibus accidentibus, substantia panis non remaneat. Non ergo hoc est conveniens huic sacramento.

3. Præterea, quamvis fides nostra non sit subjecta rationi, non tamen est contra rationem, sed supra ipsam, ut in principio hujus operis dictum est (q. 1, art. 2 et 8, et 2. 2, q. 1, q. 4 et 5, et q. 10, art. 1). Sed ratio nostra habet ortum a sensu; ergo fides nostra non debet esse contra sensum. Est autem contra sensum, dum sensus judicat esse panem, et fides credit esse substantiam corporis Christi. Non ergo hoc est conveniens huic sacramento, quod accidentia panis subjecta sensibus maneant et substantia non maneat.

4. Præterea, illud, quod manet conversione facta, videtur esse subjectum mutationis. Si

ergo accidentia panis manent conversione facta, videtur, quod ipsa accidentia sint conversionis subjectum, quod est impossibile; nam accidentis non est accidens. Non ergo in hoc sacramento debent remanere accidentia panis et vini.

Sed contra est, quod August. dicit in lib. Sentent. Prosperi: *Nos in specie panis et vini, quam videmus, res invisibles, id est, carnem et sanguinem honoramus* (refertur de Consec., dist. 11, cap. Nos autem).

Respondeo dicendum, quod sensu appareat, facta consecratione, omnia accidentia panis et vini remanere. Quod quidem rationabiliter per divinam providentiam fit. Primo quidem, quia non est consuetum hominibus, sed horribile, carnem hominis comedere et sanguinem bibere. Et ideo proponuntur nobis caro et sanguis Christi sumenda sub speciebus illorum, quæ frequentius in usum hominibus veniunt, scilicet panis et vini. Secundo, ne hoc sacramentum ab infidelibus irrideretur, si sub specie propria Dominum nostrum manducaremus. Tertio, ut dum indivisibiliter corpus et sanguinem Domini nostri sumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

Ad 1 ergo dicendum, quod sicut dicitur in lib. de Causis (in propos. 1, habetur hic liber inter opera Arist., tom. 3), effectus plus dependet a causa prima, quam a causa secunda. Et ideo virtute Dei, qui est causa prima omnium, fieri potest, ut remaneant posteriora, prioribus sublati.

Ad 2, dicendum, quod in hoc sacramento nulla est deceptio; sunt enim ibi secundum rei veritatem accidentia, quæ sensibus dijudicantur. Intellexus autem, cuius est proprium objectum substantia, ut dicitur in 3 de Anima (text. 29, tom. 3), per fidem a deceptione præservatur.

Et sic patet responsio ad 3. Nam fides non est contra sensum; sed est de eo, quod sensus non attingit.

Ad 4, dicendum, quod hæc conversio non proprie habet subjectum, ut dictum est (art. 4 hujus quæst., ad 1 et 2); sed tamen accidentia, quæ remanent, habent aliquam similitudinem subjecti.

COMMENTARIUS.

In hoc articulo nihil circa corpus ejus occurrit notandum, quia tam assertio, quam congruentia D. Thomæ satis perspicue. In solutione autem ad 1, rationem indicat, ob

quam potest accidens a substantia separari, quam infra, quæst. 77, art. 1, ex professo disputat. In solutione vero ad 2 et 3, agit de cognitione substantiae, quæ ex sensibilibus speciebus consecratis acquiri potest; de qua re dicemus commodius infra, quæst. 77, disput. 16, sect. 1.

ARTICULUS VI.

Utrum facta consecratione remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis (infra, quæst. 77, art. 1, et 6, corp.; et 4, dist. 11, quæst. 1, art. 1, quæst. 3, et dist. 12, quæst. 1, art. 2, quæst. 3, corp.; et Quodlib. 9, art. 5, ad 1; et 1 Cor. 11, lect. 4, fin.).

1. Ad sextum sic proceditur. Videtur, quod facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis. Dictum est enim, quod facta consecratione, remanent accidentia. Sed cum panis sit quoddam artificiale, etiam forma ejus est accidens. Ergo remanet, facta consecratione.

2. Præterea, forma corporis Christi est anima; dicitur enim 2 de Anima (tex. 4 et 6, tom. 3), quod anima est actus corporis physici potentia vitam habentis. Sed non potest dici, quod forma substantialis panis convertatur in animam. Ergo videtur, quod remaneat, facta consecratione.

3. Præterea, propria operatio rei sequitur formam substantialiem ejus. Sed illud, quod remanet in hoc sacramento, nutrit, et omnem operationem facit, quam faceret panis existens. Ergo forma substantialis panis remanet in hoc sacramento.

Sed contra, forma substantialis panis est de substantia panis. Sed substantia panis convertitur in corpus Christi, sicut dictum est (art. 2 et 4 hujus quæst.). Ergo forma substantialis panis non manet.

Respondeo dicendum, quod quidam posuerunt, quod facta consecratione, non solum remanent accidentia panis, sed etiam forma substantialis ejus. Sed hoc esse non potest. Primo, quia si forma substantialis panis remaneret, nihil de pane converteretur in corpus Christi, nisi sola materia. Et ita sequeretur, quod non converteretur in corpus Christi totum, sed in ejus materiam, quod repugnat formæ sacramenti, qua dicitur: *Hoc est corpus meum*. Secundo, quia, si forma substantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut a materia separata. Primum autem esse non potest, quia si remaneret in mate-

ria panis, tunc tota substantia panis remaneret, quod est contra predicta (art. 2 hujus quæst.). In alia autem materia remanere non posset, quia propria forma non est, nisi in propria materia. Si autem remaneret a materia separata, jam esset forma intelligibilis actu et etiam intelligens; nam omnes formæ a materia separata sunt tales. Tertio esset inconveniens huic sacramento. Nam accidentia panis in hoc sacramento remanent, ut sub eis videatur corpus Christi, non autem sub propria specie, sicut supra dictum est (art. prec.). Et ideo dicendum est, quod forma substantialis panis non remanet.

Ad 1 ergo dicendum, quod nihil prohibet arte fieri aliquid, cuius forma non est accidens, sed forma substantialis, sicut arte possunt produci ranæ et serpentes; talem enim formam non producit ars virtute propria, sed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit formam substantialiem panis virtute ignis decoquenteris materiam ex farina et aqua confectam.

Ad 2, dicendum, quod anima est forma corporis, dans ei totum ordinem esse perfecti, scilicet esse, et esse corporeum, et esse animatum, et sic de aliis. Convertitur igitur forma panis in formam corporis Christi, secundum quod dat esse corporeum, non autem secundum quod dat esse animatum tali anima.

Ad 3, dicendum, quod operationum panis, quædam consequuntur ipsum ratione accidentium, sicut immutare sensum. Et tales operationes inveniuntur in speciebus panis post consecrationem, propter illa accidentia, quæ remanent. Quædam autem operationes consequuntur panem, vel ratione materie, sicut quod convertatur in aliquid, vel ratione formæ substantialis, sicut est operatio consequens speciem ejus, puta, quod confirmat cor hominis. Et tales operationes inveniuntur in hoc sacramento, non propter formam vel materiam quæ remaneat, sed quia miraculose conferuntur ipsis accidentibus, ut infra dicetur.

COMMENTARIUS.

1. Hic articulus ex secundo expeditus erat; tamen D. Thom. illum movit propter speciem errorem impugnandum, quem in illo refert; negat ergo manere formam substantialiem panis, et tres rationes affert, quarum prima solum in probabili proportione fundatur, quia cum tota substantia in totam substantiam convertatur, necesse est materiam